

Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu ve Cinsel Doyum Arasındaki İlişkiler

■ **Dr. Cennet ŞAFAK ÖZTÜRK¹, Prof. Dr. Haluk ARKAR²**

1 Klinik Psikolog Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Tepecik-İzmir

2 Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Bornova-İzmir

Yazışma adresi: Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Kliniği Psikoloji Birimi, Gaziler cd. No:468 Yenişehir-İzmir. Tel: 0232 4494949-1159, Cep: 0532 7767737, e-posta: scennet@hotmail.com

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada evlilik uyumu ile cinsel doyum arasındaki ilişkilerin araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Ulaşılabilirlik ilkesine göre seçilen ve 18-55 yaş arasında olan 100 evli çift çalışmaya dahil edilmiştir. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Çift Uyum Ölçeği ve Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Eş olarak karı ve kocanın her ikisinde de çift doyumunu, çift uyumu, çiftlerin bağlılığı, sevgi gösterme ve genel evlilik uyumunun cinsel ilişkiden alınan doyumla negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Kadınlarda kaçınma, dokunma ve anorgazmi'nin de evlilik uyumu ile yüksek negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Erkeklerde ise cinsel ilişki sıklığı ile sevgi gösterme arasında yüksek negatif yönde ilişki bulunmuştur. Yine her iki çiftte çiftlerin bağlılığı ile iletişim arasında da negatif yönde bir ilişki saptanmıştır.

Tartışma: Evlilik uyumunun düşük oluşu cinsel doyumunda düşük oluşunu beraberinde getirmektedir. Düşük evlilik doyumunu cinsel yakınlık için motivasyonu azaltabilmekte, hatta cinsel geri çekilmeyi desteklemekte ve zamanla cinsel isteksizlik, doyumsuzluk ve gerilime yol açabilmektedir.

Sonuç: Çiftlerle çalışan terapistlerin cinsel konulara dikkat etmeleri, cinsel konulara farkındalığı arttırmak için kültürel olarak uygun pratik stratejilerin geliştirilmesi ve iletişim becerileri konusunda çiftleri eğitmek önemlidir.

Anahtar Kelimeler: evlilik uyumu, cinsel doyum, evlilik

The relationships between marital adjustment and sexual satisfaction in married couples.

ABSTRACT

Objective: In this study, it was aimed to investigate the relationships between marital adjustment and sexual satisfaction.

Method: 100 married couples at the age of 18-55, chosen according to the accessibility principle, were included in the study. Personal Information Form, Dyadic Adjustment Scale, and Golombok-Rust Inventory of Sexual Satisfaction were used in the collection of data.

Findings: It was found out that dyadic satisfaction, dyadic adjustment, dyadic cohesion, affectional expression and general marital adjustment have negative relationship with the satisfaction taken from sexual relation in both of the wife and husband as a spouse. It was observed that avoidance, touch and anorgasmia have highly negative relation with marital adjustment in women. On the other hand, in men a highly negative relation was found to be between the frequency of sexual relation and affectional expression. Again in every two couples, a negative relation was determined to be between dyadic cohesion and communication.

Discussion: The lower marital adjustment brings lower sexual satisfaction. Lower marital adjustment reduces the motivation for sexual intimacy, even supports sexual withdrawal and may cause sexual anorexia, non-satisfaction, and stress.

Conclusion: It is important that the therapists working with couples pay attention to sexual matters, culturally available practical strategies should be developed to increase the awareness of sexual matters and couples should be trained on communication skills.

Keywords: marital adjustment, sexual satisfaction, marriage

GİRİŞ

Evlilik bireylerin yaşamında önemli bir etkiye sahiptir. Aile bir bütündür ve evlilik ailenin temellerinin oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Evliliğin hem bireysel hem de toplumsal alanda pek çok işlevinin bulunması, artan boşanma ve ayrılma oranlarının bireyler, aile ve toplum üzerinde etkili olup daha fazla sayıda insanı etkilemesi bugünlerde bu olguyu araştırmalar için daha önemli bir konu haline getirmektedir (Lazarides ve ark. 2010). Bu yüzden pek çok araştırmacı “evliliği sürdüren

nedir?” sorusuna cevap aramaya çalışmıştır (Litzinger ve Gordon 2005).

Evlilik düzenlemiş kurallar ve yükümlülükler çerçevesinde bir erkek ve bir kadının resmi ve sürekli cinsel birlikteliğidir. Bu kurallar ve yükümlülükler genel toplum yapısından gelmektedir. Glenn (1991) evliliği bireylerin mutluluğunu sağlayan ve kişiliklerinin gelişmesinde önemli rol oynayan bir birim olarak tanımlamaktadır. Evlilik istenen bir şey olmasına rağmen evlilikte doyuma kolay ulaşılamamaktadır.

“Evlilik uyumu” terimi literatürde açıkça kavramlaştırılmamıştır. Bu kavram üzerindeki tartışmalar çok olmakla birlikte bu alandaki pek çok çalışmada kullanılmaya devam etmektedir. Evlilik uyumu; olumlu ilişki şemasına sahip olma, eşlerin birbirleri hakkında olumlu duygulara ve düşüncelere sahip olması, iyi iletişim kurabilme, oluşan çatışmayı çözebilme becerisi ve eşlerin zevk alarak birlikte etkinlikler yapabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Spanier ve Lewis (1980) göre evlilik uyumu, bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısıdır. Bu evlilikten sağlanan genel doyumunu ifade ettiği gibi, evlilikteki arkadaşlıktan ve cinsellikten sağlanan doyum gibi daha özel durumları da ifade etmektedir. Evlilik uyumu kolayca tanımlanan bir değişken olmamakla birlikte, evlilik uyumunu oluşturan değişkenler literatürde sıkça çalışılmıştır (Lauer ve ark. 1990, Fenell 1993). Collins ve Coltrane (1991) evliliğin en önemli bileşenlerinin sadakat, anlaşılma, iyi bir cinsel yaşam, çocuklar, ortak ilgiler, ev işlerinin paylaşılması, yeterli paraya sahip olmak ve benzer bir geçmişi paylaşmak olduğunu belirtmişlerdir.

Çiftler arasında ilişki doyumundaki anahtar faktör cinsel doyum düzeyleridir. İlişkinin cinsel yönü ile doyum evli çiftlerde ilişkinin genel doyumunda gerçekten önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle evlilikteki mutluluk ve işlevin en önemli komponentlerinden biri cinsel doyum olarak görülmektedir. Evlilikte cinselliğin temel fonksiyonu, hazzın paylaşılması, yakınlığın pekişmesi ve derinleşmesi, yaşamın ve evliliğin güçlüklerine karşı baş etmede gerilimi azaltmasıdır. Lawrance ve Byers (1995) cinsel doyumunu, “birisinin cinsel ilişkisiyle ilişkili olarak olumlu ve olumsuz boyutların subjektif değerlendirmesinden kaynaklı afektif bir tepki” olarak tanımlamışlardır.

Uzun dönem yakın ilişkisi olan pek çok insan kendi ve partnerinin cinsel doyumunu kadar cinsel ilişkilerinin kalitesi hakkında da endişelenmektedir. Brody ve Costa (2009) cinsel doyumsuzluğun hızla yayıldığını ve kadınların %58'i ve erkeklerin %57'sinin cinsel yaşamlarından doyum almadıklarını bildirmişlerdir. Cinsel doyum evlilik kalitesinin barometresi olarak görülmektedir. Evli bireylerin ilişkilerinde cinsellik hakkında nasıl hissettikleri tüm ilişkileri hakkında nasıl hissettikleri ile ilişkilidir. Kadınlar için eşi ile duygusal ilişkisinde ne kadar yakınsa ilişkilerinde cinsel doyum tanımlamaları o kadar fazla olacaktır.

Yakınlık, fiziksel duygulanımın miktarı, aşk ve ilişki doyumunu cinsel doyumla ilişkili olarak bulunmuştur (Young ve ark. 1998). Laumann ve arkadaşları (1994) yaptıkları geniş çaplı bir araştırmada, cinsel doyum ve iyilik hali iyi olma ile kaçınılmaz bir şekilde bağlantılıdır demişlerdir. Laumann ve arkadaşları bireylerin yaşadıkları diğer stresörler ile evliliğe yönelik cinsel sorunların gelecek araştırmalarda öncelik konusu olmasının gerekliliğini önermişlerdir.

Cinsel olarak doyumlu olan çiftler evliliklerinde de doyumlu olmaktadır. Byers (2005) partnerlerin çözülme çatışmaları yaşamaları, birbirlerine sevgi duymamaları ve duygusal uzaklıklarının olması cinsel doyumsuzlukla ilişkilidir demiştir. Cinsel doyum ve evlilik ilişkisi arasındaki ilişki iki yönlüdür. Byers'ın (2005) genel popülasyondan 87 kişi ile yaptıkları çalışma sonuçlarına göre ilişki doyumundaki değişiklik cinsel doyumda değişikliğe yol açmakta, ya da cinsel doyumdaki değişiklik ilişki doyumunda değişikliğe yol açmaktadır hipotezi desteklenmiştir. Cinsel doyum ve ilişki doyumunun birlikte değiştiği bulunmuştu. Stephenson ve Meston'na (2010) göre cinsel doyum tüm yaşam kalitesi kadar ilişki doyumunu ve ilişki stabilliği ile ilişkili olarak görülmektedir. Böylece, cinsel doyum tüm ilişki doyumunu ve ilişki kalitesinin diğer göstergeleri ile güçlü bir şekilde bağlantılıdır (Byers ve Macneil 2006, Delamater ve ark. 2008, Philippsohn ve Hartmann 2009).

Bu konuda yapılan çalışmalar genel olarak evlilik doyumunu ile cinsel doyum arasında ilişki bulmuştur (Young ve ark. 2000, Guo ve Huang 2005, Bodenmann ve ark. 2007). Ülkemizde Kudiaki'nin (2002) yapmış olduğu çalışmada cinsel doyumları yüksek olanların evlilik uyumlarının da yüksek olduğu bulunmuştur. Farklı çalışmalarında evlilik doyumunu ve cinsellikle ilgili olarak yapıldığı görülmektedir (Erbek ve ark. 2005, Yasan ve Gürgeç 2009).

Araştırmalar evlilik sıkıntıları ve yıkıcı evlilik çatışmalarının pek çok psikopatoloji ve işlevsizlikler için risk faktörü oluşturduğunu göstermektedir. Oysaki iyi bir evliliğin bileşenleri daha iyi sağlık ve uzun ömür ile bağlantılıdır. Bu yüzden evlilik ilişkisindeki hem bozulmalar hem de başarı ile ilişkili ana bileşenleri incelemek ve aydınlatmak önemlidir. Özellikle sanayileşme ve endüstrileşme olgusu evliliğin yapısını değiştirmiş olup bu değişim değişen toplumda yaşamı sürdürmek ve uyum sağlamak açısından evliliğin yapısının anlaşılmasının ve iyi bir şekilde değerlendirilmesinin önemini

TABLO 1: Örneklem Demografik Özellikleri

	Örneklem					
	Kadın (n= 100)		Erkek (n= 100)		Toplam (n= 200)	
	N	%	N	%	N	%
Eğitim Durumu						
İlköğretim	47	47.0	40	40.0	87	43.5
Lise	28	28.0	38	38.0	66	33.0
Üniversite	24	24.0	21	21.0	45	22.5
Lisansüstü	1	1.0	1	1.0	2	1.0
Gelir Düzeyi						
Alt	19	19.0	15	15.0	34	17.0
Orta	65	65.0	68	68.0	133	66.5
İyi	15	15.0	15	15.0	30	15.0
Çok İyi	1	1.0	2	2.0	3	1.5
Yerleşim Yeri						
Köy	10	10.0	9	9.0	19	9.5
Kasaba	12	12.0	7	7.0	19	9.5
Şehir	25	25.0	24	24.0	49	24.5
Büyükşehir	53	53.0	60	60.0	113	56.5
İş Türü						
İşsiz	0	0.0	4	4.0	4	2.0
Memur	23	23.0	30	30.0	53	26.5
İşçi	34	34.0	48	48.0	82	41.0
Ev Hanımı	37	37.0	0	0.0	37	18.5
Emekli	1	1.0	1	1.0	2	1.0
Serbest Meslek	5	5.0	17	17.0	22	11.0

arttırmaktadır. Evlilik uyumunu etkileyen çeşitli faktörleri anlamadıkça, evlilik sorunlarını etkili bir şekilde ele almak ve evlilikleri parçalanma, özellikle artan boşanma oranları karşısında korumak zor görünmektedir.

Evlilikteki cinsellik literatürde en çok gözü ardı edilen konulardan biridir. Geçmişe göre bu alanda daha fazla bilgimiz olmasına rağmen hala, normal evlilik yaşamı akışı içine cinselliğin nasıl entegre edileceği konusunda sınırlı bilgiler vardır (Litzinger ve Gordon 2005). Açıkça cinsel işlev ile evlilik doyumu üzerine olan araştırmalara ihtiyaç vardır.

Bu nedenle bu çalışmanın amacı evli çiftlerde evlilik uyumu ile cinsel doyum arasındaki ilişkilerin araştırılmasıdır.

YÖNTEM

Örneklem

Çalışmanın örneklemini, gönüllü olarak çalışmaya katılan ve 18-55 yaş arasında 100 evli çiftten oluşmaktadır. Katılan çiftler ulaşılabilirlik-elverişlilik ilkesine göre seçilmiştir. Okur-

yazar olunmaması, mental retardasyonun olması ve herhangi bir fiziksel ve psikolojik ve psikiyatrik rahatsızlığın olması dışlama kriteridir. Örneklem kadın erkek dağılımı eşittir. Kadınların yaş ortalaması 33.63 ± 5.89 iken erkeklerin yaş ortalaması 37.76 ± 6.79 dır. Örneklem %43.5 ilköğretim mezunu iken %33'ü lise mezunudur. Örneklem %66.5'i orta gelir grubundayken iş türü olarak en büyük grubu işçiler (%41) oluşturmaktadır. Evli çiftlerin %41'inin evlilik yılı 13 yıl ve üstü iken %4 ile en küçük grubu 0-11 ay arasında evlilik yılı olanlar oluşturmaktadır. Örneklem %91'i ilk evlilikleri olduğunu ve %70'ide anlaşarak evlendiklerini ve çiftlerin büyük çoğunluğu (%89) eşiyile akrabalık durumu olmadığını %11'i ise eşiyile akrabalık durumu olduğunu belirtmiştir. Çiftlerin %73'ünün çocuğu vardır ve %34'ünün çocuk sayısı 2 dir. Örneklem demografik özellikleri ile evlilik durumuna ilişkin bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu. Formda cinsiyet, yaş,

TABLO 2: Örneklem Evlilik Durumu

	Örneklem					
	Kadın (n= 100)		Erkek (n= 100)		Toplam (n= 100)	
	N	%	N	%	N	%
Evlilik Yılı						
0-11 ay	4	4.0	4	4.0	8	4.0
1-3 yıl	14	14.0	14	14.0	28	14.0
4-6 yıl	15	15.0	14	14.0	29	14.5
7-9 yıl	11	11.0	12	12.0	23	11.5
10-12 yıl	15	15.0	15	15.0	30	15.0
13 yıl ve üstü	41	41.0	41	41.0	82	41.0
Evlilik Sayısı						
Birinci	91	91.0	91	91.0	182	91.0
İkinci	8	8.0	7	7.0	15	7.5
Üçüncü	1	1.0	1	1.0	2	1.0
Diğer	0	0.0	1	1.0	1	.5
Evlenme Şekli						
Anlaşarak	70	70.0	70	70.0	140	70.0
Görücü Usulü	27	27.0	28	28.0	55	27.5
Diğer	3	3.0	2	2.0	5	2.5
Tanıştıktan Sonra Evlilik Kararı Verme Süresi						
1 yıldan az	43	43.0	40	40.0	83	41.5
1-2 yıl	40	40.0	43	43.0	83	41.5
3-4 yıl	8	8.0	9	9.0	17	8.5
5 yıl ve üstü	9	9.0	8	8.0	17	8.5
Eşle Akrabalık Durumu						
Evet	11	11.0	11	11.0	22	11.0
Hayır	89	89.0	89	89.0	178	89.0
Çocuk Var mı?						
Evet	72	72.0	74	74.0	146	73.0
Hayır	28	28.0	26	26.0	54	27.0
Çocuk Sayısı						
1	30	30.0	29	29.0	59	29.5
2	32	32.0	36	36.0	68	34.0
3	10	10.0	9	9.0	19	9.5

öğrenim durumu, yaşadığı yer, iş durumu, evlilik yılı, evlilik sayısı, evlenme şekli ve çocuk durumu ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ; Dyadic Adjustment Scale-DAS). ÇUÖ dört alt ölçekten oluşan, beşli veya altılı Likert tipi 32 maddeyi içeren, Spainer (1976) tarafından evlilik niteliğini ölçmek için geliştirilmiş bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek çift doyumunu (dyadic satisfaction), çift uyumu (dyadic consensus), çiftlerin bağlılığı (dyadic cohesion) ve sevgi gösterme (affectional expression) alt ölçeklerden oluşmaktadır ve sırasıyla 10, 13, 5 ve 4 maddeyi içerir.

Ölçekten dört alt ölçek puanı ve bunların toplanması ile oluşan toplam puan olmak üzere beş puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-151 arasındadır ve yüksek puanlar yüksek evlilik uyumu şeklinde değerlendirilir. Ölçeğin Türk örnekleminde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Fıfıloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı .92, ölçeğin Lucke ve Wallace Evlilik Uyum Ölçeği ile korelasyonu .82 ($p < .005$) olarak bulunmuştur.

Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği (GRCDÖ; Golombok-Rust Inventory of Sexual Satisfacti-

TABLO 3: Kadınlarda Çift Uyum Ölçeği ile Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği Ölçeklerinin Birbirleriyle Korelasyonları

	Sıklık	İletişim	Doyum	Kaçınma	Dokunma	Vajinismus	Anorgazmi	GRCDÖ Toplam
Çift Doyumu	-.16	-.19	-.59***	-.54***	-.34***	-.14	-.36***	-.57***
Çift Uyumu	-.13	-.14	-.39***	-.41***	-.26**	-.03	-.19	-.38***
Çiftlerin Bağlılığı	-.22*	-.27**	-.35***	-.36***	-.23**	-.13	-.26**	-.45***
Sevgi Gösterme	-.28**	.00	-.53***	-.57***	-.39***	-.09	-.45***	-.59***
ÇÜÖ Toplam	-.20*	-.20*	-.54***	-.55***	-.34***	-.10	-.33**	-.56***
Ort.	3.22	2.89	3.38	2.78	2.74	5.00	4.84	28.84
SS	1.70	1.95	2.91	2.17	2.35	2.55	2.74	11.36

***p<.001, **p<.01, *p<.05

on-GRİSS). GRCDÖ cinsel ilişkinin niteliğini ve cinsel işlev bozukluklarını değerlendirmeye yönelik bir ölçme aracıdır. Elde edilen toplam puan, cinsel işlevlerin niteliği ile ilgili genel bir fikir vermekte, alt boyut puanları ise ilişkinin çeşitli yönleri ile ilgili daha ayrıntılı bilgiler ortaya koymaktadır. Kadın ve erkek için hazırlanmış ve her biri 28 maddeden oluşan iki ayrı formu vardır. Kadın ve erkek formlarında 5'i ortak (cinsel ilişki sıklığı, iletişim, doyum, kaçınma ve dokunma) olmak üzere 7 alt boyut yer almaktadır. Ayrıca kadın formunda vajinismus ve orgazm bozukluğu (anorgazmi), erkek formunda ise erken boşalma (prematür ejakulasyon) ve empotans (erektile disfonksiyon) alt boyutları bulunmaktadır. Maddelerin yanıtlandırılması beşli likert tipi bir ölçek üzerinde yapılmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde hem ölçek toplam puanı, hem de alt boyutlardan elde edilen puanlar kullanılabilir. Yüksek puanlar cinsel işlevlerdeki ve ilişkinin niteliğindeki bozulmaya işaret etmektedir. Rust ve Golombok (1986) tarafından geliştirilen envanterin Türkçe uyarlaması Tuğrul ve arkadaşları (1993) tarafından yapılmış, geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin kanıtlar elde edilmiştir.

İşlem

Katılımcılara yukarıda anılan ölçüm araçları büyük kapalı zarflarda verilerek ayrı ayrı doldurmaları ve doldurduktan sonra zarfları kapatmalarını istenmiştir. Katılımcılar zarfları daha sonra araştırmacıya teslim etmişlerdir. Olası bir sıra etkisini gidermek için ÇÜÖ ve GRCDÖ'nin sıraları sistematik olarak değiştirilmiştir. Ölçeklerin başına gerekli yönergeler verildi. Anketin ilk sayfasında çalışma ile ilgili genel bir giriş, çalışmacının adresi ve katılımın gönüllülük temelinde dayandığına ilişkin bilgi vardı. Bu sayfa aynı zamanda demografik ve

evlilik durumuna ilişkin soruları da içeriyordu. Veri analizi olarak ÇÜÖ'nin alt ölçekleri ve toplam puanı ile GRCDÖ'nin alt ölçekleri ve toplam puanları arasında Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları hesaplandı. GRCDÖ'nin kadın ve erkekler için ayrı formları olduğu için analizler kadın ve erkekler için ayrı ayrı yapıldı.

BULGULAR

Evlilik uyumu ile cinsel doyum arasındaki ilişkiyi görmek için, ÇÜÖ ve GRCDÖ alt ölçekleri ve toplam puanları arasındaki Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Kadınlar ve erkekler için ayrı hesaplamalara gidilmiştir.

Kadınlar da ÇÜÖ'nin alt boyutları ve toplam puanının GRCDÖ'nin alt boyutları ve toplam puanı ile olan korelasyonlarına bakıldığında (Tablo 3); Çift Doyumu'nun Doyum ($r = -.59$, $p < .001$), Kaçınma ($r = -.54$, $p < .001$) ve GRCDÖ Toplam puanı ($r = -.57$, $p < .001$) ile yüksek negatif yönde ve Dokunma ($r = -.34$, $p < .001$) ve Anorgazmi ($r = -.36$, $p < .001$) ile negatif yönde anlamlı ilişki gösterdiği görülmüştür. Bir başka deyişle Çift Doyumu'nun düşük oluşu cinsel ilişkiden alınan Doyum'un ve Dokunma'nın azalmasını, cinsel ilişkiden Kaçınma'nın, Anorgazmi'nin ve cinsel işlevlerin niteliğindeki bozulmanın artmasını beraberinde getirmektedir. Çift Doyumu Sıklık, İletişim ve Vajinismus ile ilişkili bulunmamıştır.

Çift Uyumu Kaçınma ($r = -.41$, $p < .001$) ile yüksek negatif yönde, Doyum ($r = -.39$, $p < .001$), Dokunma ($r = -.26$, $p < .01$) ve GRCDÖ Toplam puanı ($r = -.38$, $p < .001$) ile negatif yönde anlamlı ilişki göstermiştir. Yani Çift Uyumu'nun düşük oluşu cinsel ilişkiden Kaçınma'nın ve cinsel işlevlerin niteliğindeki bozulmanın yüksek oluşu ve cinsel ilişkiden alınan Doyum'un ve Dokunma'nın azalması ile ilişkilidir. Çift Uyumu Sıklık, İletişim, Vaji-

TABLO 4: Erkeklerde Çift Uyum Ölçeği ile Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği Ölçeklerinin Birbirleriyle Korelasyonları

	Sıklık	İletişim	Doyum	Kaçınma	Dokunma	Erken Boşalma	Empotans	GRCDÖ Toplam
Çift Doyumu	-.22*	-.11	-.35***	-.32**	-.11	-.07	-.07	-.30**
Çift Uyumu	-.22*	-.06	-.33**	-.11	-.09	-.11	-.07	-.18
Çiftlerin Bağlılığı	-.11	-.25*	-.29**	-.17	-.17	-.22*	-.07	-.34***
Sevgi Gösterme	-.40***	-.03	-.49***	-.37***	-.14	-.11	-.12	-.38***
ÇÜÖ Toplam	-.28**	-.06	-.45***	-.26**	-.16	-.17	-.01	-.35***
Ort.	2.69	2.10	3.31	.92	1.00	4.79	2.37	19.26
SS	1.66	1.74	2.42	1.10	1.47	2.85	1.88	7.88

***p<.001, **p<.01, *p<.05

nismus ve Anorgazmi ile ilişkili bulunmamıştır.

Çiftlerin Bağlılığı GRCDÖ Toplam puanı ($r = -.45$, $p < .001$) ile yüksek negatif yönde anlamlı ilişki, Kaçınma ($r = -.36$, $p < .001$), Doyum ($r = -.35$, $p < .001$), İletişim ($r = -.27$, $p < .01$), Anorgazmi ($r = -.26$, $p < .01$) ve Dokunma ($r = -.23$, $p < .01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki, Sıklık ($r = -.22$, $p < .05$) ile negatif yönde zayıf ama anlamlı ilişki göstermiştir. Bir başka deyişle Çiftlerin Bağlılığı'nın düşük oluşu cinsel işlevlerin niteliğindeki bozulmanın, Anorgazmi'nin, Kaçınma'nın ve cinsel ilişkide İletişim'in bozulmasının yüksek oluşunu, cinsel ilişkiden alınan Doyum'un, Dokunma'nın ve Sıklığın düşük oluşunu beraberinde getirmektedir. Çiftlerin Bağlılığı Vajinismus ile ilişkili bulunmamıştır.

Sevgi Gösterme GRCDÖ Toplam puanı ($r = -.59$, $p < .001$), Kaçınma ($r = -.57$, $p < .001$), Doyum ($r = -.53$, $p < .001$) ve Anorgazmi ($r = -.45$, $p < .001$) ile yüksek negatif yönde anlamlı ilişki, Dokunma ($r = -.39$, $p < .001$) ve Sıklık ($r = -.28$, $p < .01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki göstermiştir. Yani, Sevgi Gösterme'nin düşük oluşu cinsel işlevlerin niteliğindeki bozulmanın, Kaçınma'nın ve Anorgazmi'nin yüksek oluşu, cinsel ilişkiden alınan Doyum'un, Dokunma'nın ve Sıklık'ın düşük oluşu ile ilişkilidir. Sevgi Gösterme İletişim ve Vajinismus ile ilişkili bulunmamıştır.

ÇÜÖ Toplam puanı GRCDÖ Toplam puanı ($r = -.56$, $p < .001$), Kaçınma ($r = -.55$, $p < .001$), Doyum ($r = -.54$, $p < .001$) ile yüksek negatif yönde anlamlı ilişki, Dokunma ($r = -.34$, $p < .001$) ve Anorgazmi ($r = -.33$, $p < .01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki, Sıklık ($r = -.20$, $p < .05$) ve İletişim ($r = -.20$, $p < .05$) ile negatif yönde zayıf ama anlamlı ilişki göstermiştir. ÇÜÖ Toplam puanının düşük oluşu cinsel işlevlerin niteliğindeki bozulmanın, Kaçınma'nın, Anorgazmi'nin ve cinsel ilişkide İletişim'in bo-

zulmasının yüksek oluşu, cinsel ilişkiden alınan Doyum'un, Dokunma'nın ve Sıklık'ın düşük oluşunu beraberinde getirmektedir. ÇÜÖ Toplam puanı Vajinismus ile ilişkili bulunmamıştır.

Erkekler de ÇÜÖ'nin alt boyutları ve toplam puanının GRCDÖ'nin alt boyutları ve toplam puanı ile olan korelasyonlarına bakıldığında (Tablo 4); Çift Doyumu'nun Doyum ($r = -.35$, $p < .001$), Kaçınma ($r = -.32$, $p < .01$) ve GRCDÖ Toplam puanı ($r = -.30$, $p < .01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki, Sıklık ($r = -.22$, $p < .05$) ile negatif yönde zayıf ama anlamlı ilişki gösterdiği görülmüştür. Bir başka deyişle, Çift Doyumu'nun düşük oluşu cinsel ilişkiden alınan Doyum'un ve Sıklık'ın azalmasını, cinsel ilişkiden Kaçınma ve cinsel işlevlerin niteliğindeki bozulmanın artmasını beraberinde getirmektedir. Çift Doyumu İletişim, Dokunma, Erken Boşalma ve Empotans ile ilişkili bulunmamıştır.

Çift Uyumu Doyum ($r = -.33$, $p < .01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki ve Sıklık ($r = -.22$, $p < .05$) ile negatif yönde zayıf ama anlamlı ilişki göstermiştir. Yani, Çift Uyumu'nun düşük oluşu cinsel ilişkiden alınan Doyum'un ve cinsel ilişki Sıklığının azalması ile ilişkilidir. Çift Uyumu İletişim, Kaçınma, Dokunma, Erken Boşalma, Empotans ve GRCDÖ Toplam puanı ile ilişkili bulunmamıştır.

Çiftlerin Bağlılığı GRCDÖ Toplam puanı ($r = -.34$, $p < .001$) ve Doyum ($r = -.29$, $p < .01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki, İletişim ($r = -.25$, $p < .05$) ve Erken Boşalma ($r = -.22$, $p < .05$) ile negatif yönde zayıf ama anlamlı ilişki göstermiştir. Bir başka deyişle, Çiftlerin Bağlılığı'nın düşük oluşu cinsel işlevlerin niteliğindeki bozulmanın, cinsel ilişkide İletişim'in bozulmasının ve Erken Boşalma'nın yüksek oluşunu, cinsel ilişkiden alınan Doyum'un düşük oluşunu beraberinde getirmektedir. Çiftlerin Bağlılığı Sıklık, Kaçınma, Dokunma ve Empotans ile

ilişkili bulunmamıştır.

Sevgi Gösterme Doyum ($r = -.49, p < .001$) ve Sıklık ($r = -.40, p < .001$) ile yüksek negatif yönde anlamlı ilişki, GRCDÖ Toplam puanı ($r = -.38, p < .001$) ve Kaçınma ($r = -.37, p < .001$) ile negatif yönde anlamlı ilişki göstermiştir. Yani, Sevgi Gösterme'nin düşük oluşu cinsel ilişkiden alınan Doyum'un ve Sıklık'ın düşük oluşu, cinsel işlevlerin niteliğindeki bozulmanın ve Kaçınma'nın yüksek oluşu ile ilişkilidir. Sevgi Gösterme İletişim, Dokunma, Erken Boşalma ve Empotans ile ilişkili bulunmamıştır.

ÇUÖ Toplam puanı Doyum ($r = -.45, p < .001$) ile yüksek negatif yönde anlamlı ilişki, GRCDÖ Toplam puanı ($r = -.35, p < .001$), Sıklık ($r = -.28, p < .01$) ve Kaçınma ($r = -.26, p < .01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki göstermiştir. Bir başka deyişle, ÇUÖ Toplam puanının düşük oluşu cinsel ilişkiden alınan Doyum'un ve Sıklık'ın düşük oluşunu, cinsel işlevlerin niteliğindeki bozulmanın ve Kaçınma'nın yüksek oluşunu beraberinde getirmektedir. ÇUÖ Toplam puanı İletişim, Dokunma, Erken Boşalma ve Empotans ile ilişkili bulunmamıştır.

TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı evlilik uyumu ile cinsel doyum arasındaki ilişkilerin araştırılmasıdır. Evlilik uyumunun çeşitli alanları (Çift Doyumu, Çift Uyumu, Çiftlerin Bağlılığı, Sevgi Gösterme ve Evlilik Uyumu) ÇUÖ'nin faktörleri olarak ele alındı. Cinsel doyumun evlilik uyumu ile ilişkisini değerlendirmek için korelasyon analizi yapıldı. Evli çiftlerle yapılan bu çalışmada eş olarak karı ve kocanın evlilik uyumu ile ilişkili ortak bulgusu Çift Doyumu, Çift Uyumu, Çiftlerin Bağlılığı, Sevgi Gösterme ve genel Evlilik Uyumu'nun cinsel ilişkiden alınan Doyum'la negatif yönde ilişkili olduğudur. Evlilik uyumu azaldıkça cinsel ilişkiden alınan doyumda azalmaktadır. Evlilik uyumu pek çok bileşeni barındırmaktadır ve bu bileşenler nedeniyle evlilikte çeşitli sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Güvenilmez, yalancı, düşmanca ilişkiler birbirinden uzaklaşma ve yabancılaşmayı getirmektedir. Bu sıkıntıların ilk olarak cinselliği etkilemesi olağandır. Oysaki bir evlilikteki olumlu duygular, güven, yakınlık ve iyi iletişim her iki cinsiyette cinsel isteği arttırmaktadır. Yüksek cinsel doyum yüksek cinsel davranış ve sevgi gösterme olasılığı, daha az cinsel endişe ve daha fazla ilişki doyumunu yaratmaktadır. Bu bağlamda evliliklerinde doyumlu olmayan, birbirleri ile uyumlu bir ilişki sürdürmeyen, birbirlerine bağlılıkları olmayan,

birlikte zaman geçiremeyen, birbirlerine sevgilerini gösteremeyen ve böylece evlilik uyumları da az olan çiftlerin cinsellikten aldıkları doyumda az olacaktır. Kadınlar da eşlerinden farklı olarak evlilik uyumunun genel toplam puanı ve tüm alt boyutlarının ayrıca cinselliğin Kaçınma ve Dokunma alt boyutları ile korelasyonel ilişkisi olduğu ayrıca Anorgazmi'nin Çiftlerin Bağlılığı hariç evliliğin diğer boyutları ile ilişkili olduğu ama özellikle Sevgi Gösterme ile yüksek ilişkili olduğu görülmüştür. Kadınlar için evlilik uyumu azaldıkça cinsel ilişkiden Kaçınma artmakta ve Dokunma azalmaktadır. Ayrıca Sevgi Gösterme'nin az olması orgazm olamamayı da beraberinde getirmektedir. Erkekler içinse cinsel ilişkiden Kaçınma sadece Çift Doyumu, Sevgi Gösterme ve Evlilik Uyumu ilişkili iken bu ilişkinin kadınlar kadar yüksek olmadığı görülmektedir. Cinsel ilişkiden Kaçınma cinsel istekle ilişkilidir. Cinsel isteği az olanların cinsel ilişkiden kaçınması da fazla olmaktadır. Erkeğin cinsel arzusunu ya da cinsel arzundaki azalmayı değerlendirmesi kadına göre genellikle daha zordur (Sungur, 1999). Çünkü erkekte cinsel arzundaki azlık genellikle başka durumlarla karışmaktadır. Ayrıca erkekler de cinsel ilişkiden kaçınma genellikle cinsellikle ilgili bir sorun varsa ortaya çıkmaktadır. Normal örnekleme çalıştığımız bu grupta erkeklerde kaçınmanın evlilik uyumu ile korelasyonel ilişkisinin çok yüksek olmaması da beklendik bir bulguyu oluşturmaktadır. Dokunma da yakınlıkla ilgilidir. Daha öncede belirtildiği gibi kadın için yakınlık cinsel doyum açısından önemlidir. Bu anlamda Dokunmanın evlilik uyumu ile ilişkili çıkması beklendiktir. Düşük evlilik doyumunu cinsel yakınlık için motivasyonu azaltabilmekte, hatta cinsel geri çekilmeyi desteklemekte ve zamanla cinsel isteksizlik doyumusuzluk ve gerilime yol açabilmektedir. Orgazm olma özellikle masturbasyon dışında cinsel ilişki ile orgazm olma bir kadın için önemlidir. Evlilik ilişkisinde de orgazm kadın için önemlidir. Brody ve Weiss (2011) göre orgazm olmak yakınlığı arttırmakta özellikle kadınlar için duygusal bağlantıyı da arttırmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada elde edilen Anorgazmi'nin en yüksek korelasyonel ilişkisinin Sevgi Gösterme ile olması anlam kazanmaktadır. Tüm bu bulguların literatür ile de uyumlu olduğu görülmektedir. Rahmani ve arkadaşlarının (2009) 149 kadın ve 143 erkekle yaptıkları çalışmada cinsel doyum evlilik uyumu ile ilişkili çıkmıştır. Carvalho ve Nobre (2010) toplum örnekleminde 237 ka-

dınla yaptıkları çalışmada ikili bağlılık ve ikili duygulanımın cinsel isteğin anlamlı yordayıcısı olduğunu bulmuşlardır. Brezsynyak ve Whisman (2004) toplum örnekleminde 60 çiftte cinsel istek, evlilik doyumu ve evlilikte güç arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Evlilik doyumu'nun cinsel istekle olumlu olarak ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Santtila ve arkadaşları (2008) cinsel doyum ve bunun ilişki doyumuyla ilişkisinin doğasını araştırmışlar ve cinsel doyumla ilişki doyumunu arasında ilişki bulmuşlardır. Gou ve Huang (2005) cinsel doyumun evlilik doyumu üzerinde anlamlı etkileri olduğunu bulmuşlardır.

Çalışmanın bir diğer bulgusunda cinsel ilişki Sıklığı kadınlar da evlilik uyumu ile daha zayıf bir ilişki gösterirken erkekler içinse cinsel ilişki Sıklığı'nın kadınlara göre Sevgi Gösterme ile daha yüksek bir korelasyonel ilişki gösterdiği görülmektedir. Erkekler için evlilikte Sevgi Gösterme'nin azalması cinsel ilişki Sıklığı'nın azalması ile ilişkilidir. Træen (2010) göre erkeklerin cinsel doyumunu cinsel ilişki sıklığı ile kadınlardan daha fazla ilişkilidir. McCabe (1999) yaptığı çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha fazla cinsel ilişki sıklığı istediğini bulmuştur. Sevgi Gösterme, sevgi gösterme şekillerinde anlaşma ve sevgi gösterme davranışlarından oluşmaktadır. Normalde daha sık cinsel ilişki isteyen erkeklerde Sevgi Gösterme'de azalmanın olması cinsel ilişki sıklığını da azaltmaktadır. Jones ve Barlow'un (1990) 23-61 yaşları arasında 64 erkek ve 136 kadın toplamda 200 evli bireyle yaptıkları çalışmada aylık cinsel ilişki sıklığı evlilik doyumunun yordanmasına katkı yapmaktadır. Yani cinsel ilişki sıklığı arttıkça evlilik doyumu artmaktadır. Smith ve arkadaşlarının (2011) yaptıkları toplum temelli çalışmada da cinsel ilişki sıklıklarından doyumsuz olan kadın ve erkeklerin ayrıca düşük cinsel ve ilişki doyumunu bildirdikleri bulunmuştur.

Eşler için bir diğer ortak bulgu ise Çiftlerin Bağlılığı alt boyutu ile İletişim'in ilişkisidir. Her iki çift içinde eşler arası bağlılığın azalması cinsel ilişkide iletişimde kötüleşmesini beraberinde getirmektedir. Çiftlerin Bağlılığı alt boyutu birlikte geçirilen zamanla ilgili maddelerden oluşmaktadır. Birlikte zaman geçirebilmek için eşlerin konuşabilmeleri gerekmektedir. Litzinger ve Gordon (2005) toplum örnekleminde 387 çiftle yaptıkları çalışmada cinsel doyum ve iletişim evlilik doyumunda birbirinden bağımsız olarak ilişkili olduklarını bulmuşlardır. Hess ve Coffelt (2012) 293 evli çiftle yaptıkları

çalışmada cinsel terimleri kullanmakla ilişkiye yakınlık ve doyum arasında bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışmanın bulgusu ile bu bulguların tutarlılık gösterdiği görülmektedir.

SONUÇ

Sonuçta her iki çift de de evlilik uyumu ile cinsel doyum arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Evlilik uyumu azaldıkça cinsel doyumda azalmaktadır. Kadınlarda erkeklerden farklı olarak kaçınma, dokunma ve anorgazmi'ninde evlilik uyumu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Erkek içinse cinsel ilişki sıklığı evlilik uyumu ile ilişkilidir ve en yüksek ilişkiyi sevgi gösterme ile göstermiştir. Kadınlarda bu ilişkinin bu kadar yüksek olmadığı görülmüştür. Yine her iki çift içinde bağlılıkta bir azalma iletişimde kötüleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Tüm bu elde ettiğimiz bulgular nedensel bir ilişkiyi göstermemektedir. Yine de elde ettiğimiz bu bulguların günümüzde özellikle boşanmaların hızla arttığı bir dönemde evlilikleri daha iyi anlamamıza katkı yapacağı, böylelikle özellikle çiftlerle çalışan terapistlerin evlilik sorunlarında mutlaka cinsel konulara dikkat etmeleri gerektiği söylenebilir. Ek olarak cinsel konulara farkındalığı arttırmak için kültürel olarak uygun pratik stratejilerin geliştirilmesi ve iletişim becerileri konusunda çifSadece sağlıklı bir grupta çalışmak bu çalışmanın önemli bir sınırlılığdır. Bir diğer sınırlılık çalışmanın kesitsel doğası nedeniyle evliliklerin yıllar içindeki değişimini görememektir. Hasta grubu ile karşılaştırmalı çalışmaların yapılması ve evliliklerin yıllar içindeki değişiminin cinsel doyumla ilişkisini görebilmek içinde uzunlamasına çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Bodenmann G, Ledermann T, Bradbury TN (2007) Stress, sex, and satisfaction in marriage. *Personal Relationships*; 14: 551-569.
- Brezsynyak M, Whisman MA (2004) Sexual desire and relationship functioning: The effects of marital satisfaction and power. *J Sex Marital Ther*; 30: 199-217.
- Brody S, Costa RM (2009) Satisfaction (sexual, life, relationship, and mental health) is associated directly with penile-vaginal intercourse, but inversely with other sexual behavior frequencies. *J Sex Med*; 6: 1947-1954.
- Brody S, Weiss P (2011) Simultaneous penile-vaginal intercourse orgasm is associated with satisfaction (sexual, life, partnership, and mental health). *J Sex Med*; 8: 734-741.
- Byers ES (2005) Relationship satisfaction and sexual satisfaction: A longitudinal study of individual in long-term relationships. *The Journal of Sex Research*; 42(2): 113-118.
- Byers ES, Macneil S (2006) Further validation of the interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *J Sex Marital Ther*; 32: 53-69.

- Carvalho J, Nobre P (2010) Predictors of women's sexual desire: The role of psychopathology, cognitive-emotional determinants, relationship dimensions, and medical factors. *J Sex Med*; 7: 928-937.
- Collins R, Coltrane S (1991) *Sociology of Marriage and The Family: Gender, Love and Property*. Chicago: Nelson-Hall.
- Delamater J, Hyde JS, Fong MC (2008) Sexual Satisfaction in the Seventh Decade of Life. *J Sex Marital Ther*; 34: 439-454.
- Erbek E, Beştepe E, Akar H, Alpkan RL, Eradamlar N (2005) Cinsellik ve çift uyumu: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*; 18(2): 72-81.
- Fenell DL (1993) Characteristics of long-term first marriages. *Journal of Mental Health Counseling*; 15: 446-460.
- Fışiloğlu H, Demir A (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for marital quality with Turkish Couples. *European Journal of Psychological Assess*; 16(3): 214-218.
- Glenn ND (1991) The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*; 53(1): 261-270.
- Gou B, Huang J (2005). Marital and sexual satisfaction in Chinese families: Exploring the moderating effects. *J Sex Marital Ther*; 31: 21-29.
- Hess JA, Coffelt TA (2012) Verbal communication about sex in marriages: Patterns of language use and its connection with relational outcomes. *J Sex Res*; 49(6): 603-612.
- Jones JC, Barlow DH (1990) Self-reported frequency of sexual urges, fantasies, and masturbatory fantasies in heterosexual males and females. *Arc Sex Behav*; 19: 269-279.
- Kudiaki Ç (2002) Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Laumann EO, Gagnon JH, Michael RT, Michaels S (1994) *The Social Organization of Sexuality*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lauer RH, Lauer JC, Kerr ST (1990) The long term marriage: Perception of stability and satisfaction. *Int J Aging Hum Dev*; 31: 189-195.
- Lazarides A, Belanger C, Sabourin S (2010) Personality as moderator of the relationship between communication and couple stability. *Europe's Journal of Psychology*; 2: 11-31.
- Lawrance K, Byers ES (1995) Sexual satisfaction in long-term heterosexual relationships: The interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *Personal Relationships*; 2: 267-285.
- Litzinger S, Gordon KC (2005) Exploring relationship among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *J Sex Marital Ther*; 31: 409-424.
- McCabe MP (1999) The interrelationship between intimacy, relationship functioning, and sexuality among men and women in committed relationships. *The Canadian Journal of Human Sexuality*; 8(1): 31-38.
- Philippsohn S, Hartmann U (2009) Determinants of sexual satisfaction in a sample of German women. *J Sex Med*; 6: 1001-1010.
- Rahmani A, Khoei EM, Ghohi LA (2009) Sexual satisfaction and its relation to marital happiness in Iranians. *Iranian Journal of Public Health*; 38(4): 77-82.
- Rust J, Golombok S (1986) The GRISS: A psychometric instrument for the assessment of sexual dysfunction. *Arch Sex Behav*; 15(2): 157-165.
- Santtila P, Wager I, Witting K, Harlaar N, Jern P, Johansson A, et al (2008) Discrepancies between sexual desire and sexual activity: Gender differences and associations with relationship satisfaction. *J Sex Marital Ther*; 34: 31-44.
- Smith A, Lyons A, Ferris J, Richters J, Pitts M, Shelley J, Simpson JM (2011) Sexual and relationship satisfaction among heterosexual men and women: The importance of desires frequency of sex. *J Sex Marital Ther*; 37: 104-115.
- Spanier GB, Lewis RA (1980) Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*; 42: 825-839.
- Stephenson KR, Meston CM (2010) Differentiating components of sexual well-being in women: Are sexual satisfaction and sexual distress independent constructs? *J Sex Med*; 7: 2458-2468.
- Sungur MZ (1999) Erkek cinsel işlev bozuklukları. *Psikiyatri Dünyası*; 2: 60-64.
- Træen B (2010). Sexual dissatisfaction among heterosexual Norwegians in couple relationship. *Sexual and Relationship Therapy*; 25(2): 132-147.
- Tuğrul C, Öztan N, Kabakçı E (1993) Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği'nin standardizasyon çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*; 4(2): 83-88.
- Yasan A, Gürgen F (2009) Marital satisfaction, sexual problems, and the possible difficulties on sex therapy in traditional islamic culture. *J Sex Marital Ther*; 35(1): 68-75.
- Young M, Denny G, Young T, Luquis R (2000) Sexual satisfaction among married women. *American Journal of Health Studies*; 16(2).

Cinsel Davranış Bozuklukları

Prof. Dr.
Adnan
ZİYALAR

Cinsel davranış bozukluklarını geniş kapsamda ele alan eser

YUCE reklam/yayım/dağıtım a.ş.
Telefon: 0212-279 10 26
Faks: 0212-279 18 64
www.yuceyayim.com.tr

25 TL